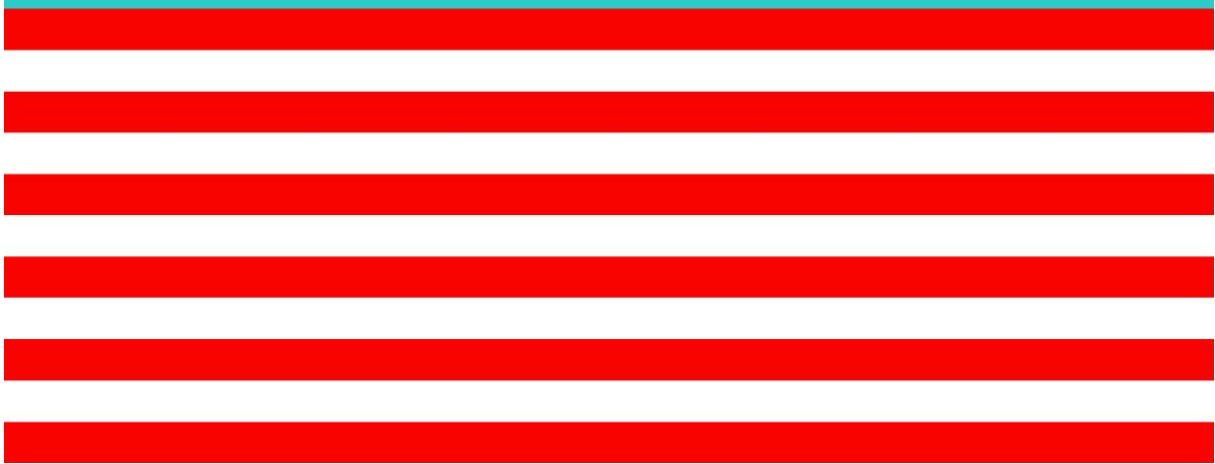

INTERNATIONAL JOURNAL OF VOLGA - URAL AND TURKESTAN STUDIES
ULUSLARARASI İDİL - URAL VE TÜRKİSTAN ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Yıl: 2019 Cilt: 1 Sayı: 1

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü / Owner And Managing Editor

Dr. Gökçe Yükselen PELER

Editörler / Editors

Dr. Selahittin TOLKUN - Dr. Gökçe Yükselen PELER

Yazı İşleri / Secretarial Work

Saffet YILMAZ

Yayın Kurulu / Editorial Board

Dr. Abdürreşit Celil KARLUK / Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi / Türkiye

Dr. Andas Biro ZSOLT / Macar Turan Vakfı / Macaristan

Dr. Aziz ŞAKİR / Sofya Üniversitesi / Bulgaristan

Dr. Elvira LATİFOVA / Bakü Devlet Üniversitesi / Azerbaycan

Dr. Ercan ALKAYA / Fırat Üniversitesi / Türkiye

Dr. Erkin EMET / Ankara Üniversitesi / Türkiye

Dr. Feride TAGİROVA / Tataristan Galimcan İbrahimov Dil, Edebiyat ve Sanat Enstitüsü / Tataristan
– Rusya Federasyonu

Dr. Feyzi ERSOY / Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi / Türkiye

Dr. Gülnür NABIULLİNA / Akmolla Başkırt Devlet Üniversitesi / Başkurdistan – Rusya Federasyonu

Dr. Joliboy ELTAZAROV / Semerkant Devlet Üniversitesi / Özbekistan

Dr. Kayırbek KEMENGER / L. N. Gumilyov Avrasya Milli Üniversitesi / Kazakistan

Dr. Maral TAGANOVA / Türkmenistan İlimler Akademisi Milli Elyazmalar Enstitüsü / Türkmenistan

Dr. Nazim MURADOV / Lefke Avrupa Üniversitesi / KKTC

Dr. Nurdin USEEV / Kırgızistan – Türkiye Manas Üniversitesi / Kırgızistan

Dr. Zeynep ELBASAN / Indiana Üniversitesi / Amerika Birleşik Devletleri

İdare Merkezi / Adress Yenidoğan Mahallesi, Alperen Caddesi, Köşker Konağı, Bina No: 11, Kat 13, Daire 40, Talas-
Kayseri, Tel: +90 507 041 54 09ijvuts.org / ijvuts@gmail.com**Yayın Türü / Type of the Periodical**

Altı aylık, uluslararası hakemli dergi / Biannually, international refereed journal

İçindekiler / Context**1-35** Jeltoksan (Aralık) Olayının Kazak Şairlerin Şiirlerine Yansıması**Banu NAGASHBEKOVA****36-47** *Bayağı* Sözcüğü Üzerine Bir Etimoloji Denemesi**Emrah BOZOK****48-67** Özbek Halk Edebiyatında Bir Mizah Sanatı: Äskiyä**Selahittin TOLKUN****68-82** Sovyet Türkmenistan'ında Eğitimin Genel Durumu**Ercan ÇELEBİ****83-94** Tarih Boyunca Altay Halkları Arasındaki Geçişkenlik**Gökçe Yükselen PELER****95-116** Sovyet Rejimi Altındaki Kazakistan da Dâhil Olmak Üzere Orta Asya'daki Göçmenlerin Yerleşik Hayata Geçirilmesi**T. Zhdanko****Çev. Utku IŞIK****117-121** "AMGIN, OLEG; Ivan INNOKENTIEV, Liubov BORISOVA, Emilie MAJ (2018). *Des nouvelles de la Taïga/Anthologie des écrivains iakoutes du XX^esiècle. Borealia.*" Adlı Kitabın Tanıtımı ve 'Saha/Yakutlar ve Nikolay Neustroyev'in "Korku" Adlı Hikâyesi**Harun GÜNGÖR****122-130** Güney Türkistan'da (Afganistan) Özbek Türkçesiyle Yeni Yayınlar –III**Selahittin TOLKUN****131-135** Tatar Türkçesi (Dil, Kültür, Tarih) ALKAYA, Ercan & KİRİLLOVA, Zoya (2018). *Kreşin Tatar Türkçesi (Dil, Kültür, Tarih)*, İstanbul: Kesit Yayınları, 671 s. ISBN: 978-605-9408-85-1.**Beytullah KOCABAŞ**

Bilim Kurulu / Scientific Board

Dr. Abdumurat TİLAVOV / Ali Şir Nevai Üniversitesi / Özbekistan

Dr. Abid Nazar MAHDUM / İstanbul Üniversitesi / Türkiye

Dr. Adnan R. KARABEYOĞLU / Kocaeli Üniversitesi / Türkiye

Dr. Ahmet ALBAYRAK / Erciyes Üniversitesi / Türkiye

Dr. Alimcan İNAYET / Ege Üniversitesi / Türkiye

Dr. Almira Kayırtaykızı KALİYEVA / M. O. Avezov Edebiyat ve Sanat Enstitüsü /
Kazakistan

Dr. Anarkul SALKYNBAY / Al-Farabi Ultyq Üniversitesi / Kazakistan

Dr. Assem KASSYMOVA / Kazak Yenilikçi Beşeri Bilimler ve Hukuk Üniversitesi /
Kazakistan

Dr. Bahadır KERİMOV / Ali Şir Nevai Üniversitesi / Özbekistan

Dr. Bekir Tümen SOMUNCUOĞLU / Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi / Türkiye

Dr. Bilge Özkan NALBANT / Pamukkale Üniversitesi / Türkiye

Dr. Birsal ORUÇ ASLAN / Balıkesir Üniversitesi / Türkiye

Dr. Bülent BAYRAM / Kırklareli Üniversitesi / Türkiye

Dr. Cemile KINACI / Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi / Türkiye

Dr. Danagül MAHAT / L. N. Gumilyov Avrasya Milli Üniversitesi / Kazakistan

Dr. Dilnavoz YUSUPOVA / Ali Şir Nevai Üniversitesi / Özbekistan

Dr. Ebubekir GÜNGÖR / Yozgat Bozok Üniversitesi / Türkiye

Dr. Elçin İBRAHİMOV / Azerbaycan Milli İlimler Akademisi / Azerbaycan

Dr. Gaybullah BABAYAR / Ali Şir Nevai Üniversitesi / Özbekistan

Dr. Güljanat KURMANGALİYEVA ERCİLASUN / Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi /
Türkiye

Dr. Güven ARIKLI / Kıbrıs İlim Üniversitesi / KKTC

Dr. Habibe Yazıcı ERSOY / Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi / Türkiye

Dr. Hamidulla DADABAYEV / Ali Şir Nevai Üniversitesi / Özbekistan

Dr. Ibodat BOZOROVA / Nevai Devlet Pedagoji Enstitüsü / Özbekistan

Dr. İlham SAYİTQULOV/ Ali Şir Nevai Üniversitesi / Özbekistan

Dr. İlseyar ZAKİROVA / Galimcan İbrahimov Dil, Edebiyat ve Sanat Enstitüsü, Tataristan,
Rusya / Tataristan – Rusya Federasyonu

Dr. Jañagül Serdalıkızı SULTANOVA / Kazak Milli Kızlar Pedagoji Üniversitesi /
Kazakistan

Dr. Kalamkas KALIBAYEVA / Abay Kazak Milli Pedagoji Üniversitesi / Kazakistan

Dr. Kayrat BELEK / Kırgızistan – Türkiye Manas Üniversitesi / Kırgızistan

Dr. Konuralp ERCİLASUN / Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi / Türkiye

Dr. Kutluk Kağan SÜMER / İstanbul Üniversitesi / Türkiye

Dr. Kürşat YILDIRIM / İstanbul Üniversitesi / Türkiye

Dr. Maktagül Sotsialkızı ORAZBEK / L. N. Gumilyov Avrasya Milli Üniversitesi /
Kazakistan

Dr. Mehmet Mâhur TULUM / Anadolu Üniversitesi / Türkiye

Dr. Mehmet Vefa NALBANT / Pamukkale Üniversitesi / Türkiye

Dr. Muhammed İbrahim YILDIRIM / Yozgat Bozok Üniversitesi / Türkiye

Dr. Mukaddes ABDURAHMONOVA / Mirza Uluğ Bey Özbekistan Milli Üniversitesi /
Özbekistan

Dr. Murat CERİTOĞLU / Ankara Üniversitesi / Türkiye

Dr. Murat ÖZŞAHİN / Afyon Kocatepe Üniversitesi / Türkiye

Dr. Mustafa ARGUNŞAH / Erciyes Üniversitesi / Türkiye

Dr. Mustafa ÖNER / Ege Üniversitesi / Türkiye

Dr. Nergis BİRAY / Pamukkale Üniversitesi / Türkiye

Dr. Nevzat ÖZKAN / Erciyes Üniversitesi / Türkiye

Dr. Oxana MANOLOVA YALÇIN / Girne Amerikan Üniversitesi / KKTC

Dr. Özkan ÖZTEKTEN / Ege Üniversitesi / Türkiye

Dr. Qiyas ŞÜKÜROV / Yozgat Bozok Üniversitesi / Türkiye

Dr. Rita Bekjankızı SULTANGALİYEVA / Mahambet Ötemisov Batı Kazakistan Devlet
Üniversitesi / Kazakistan

Dr. Rysbek ALİMOV / İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi / Türkiye

Dr. Rysgul Abilkhamitkyzy / L. N. Gumilyov Avrasya Milli Üniversitesi / Kazakistan

Dr. Sabahat BAZAROVA / Ali Şir Nevai Üniversitesi / Özbekistan

Dr. Sagymbai ZHUMAGULOV / L. N. Gumilyov Avrasya Milli Üniversitesi / Kazakistan

Dr. Sarvinaz SOTİBOLDİYEVA / Ali Şir Nevai Üniveristesi / Özbekistan

Dr. Sevinj AKHUNDOVA / Hitit Üniversitesi / Türkiye

Dr. Sinan GÜZEL / İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi / Türkiye

Dr. Stoyan DİNKOV / Sofya Üniversitesi / Bulgaristan

Dr. Şamil SADİQ / AMEA Huseyn Cavid Ev Müzesi / Azerbaycan

Dr. Uzak JORAQULOV / Ali Şir Nevai Üniversitesi / Özbekistan

Dr. Yasin KAYA / Ege Üniversitesi / Türkiye

Dr. Yıldız KOCASAVAŞ / İstanbul Üniversitesi / Türkiye

Dr. Yılmaz ÖZKAYA / Ege Üniversitesi / Türkiye

Dr. Zaynabidin ABDİRASHİDOV / Ali Şir Nevai Üniversitesi / Özbekistan

Dr. Zuhra ALTYMYSHOVA / Kırgızistan – Türkiye Manas Üniversitesi / Kırgızistan

Dr. Zuhra Usmanbekkızı İSLAMBAYEVA / T. K. Jürgenov Kazak Sanat Akademisi /
Kazakistan

Dr. Zulhumar HOLMANOVA / Ali Şir Nevai Üniversitesi / Özbekistan

Bu Sayıdaki Hakemler / Reviewers In This Issue

Prof. Dr. Abdürreşit Celil KARLUK Üniversitesi	Ankara Hacı Bayram Veli
Prof. Dr. Birsnel Oruç ASLAN	Balıkesir Üniversitesi
Prof. Dr. Selahittin TOLKUN	Anadolu Üniversitesi
Prof. Nevzat ÖZKAN	Erciyes Üniversitesi
Prof. Dr. Timur KOCAOĞLU	Michigan State University
Doç. Dr. Cemile KINACI Üniversitesi	Ankara Hacı Bayram Veli
Doç. Dr. Gökçe Yükselen PELER	Erciyes Üniversitesi
Doç. Dr. Güljanat Kurmangaliyeva ERCİLASUN Üniversitesi	Ankara Hacı Bayram Veli
Doç. Dr. Nurettin HATUNOĞLU	Bülent Ecevit Üniversitesi
Doç. Dr. Osman ERCİYAS	Lefke Avrupa Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ebubekir GÜNGÖR	Yozgat Bozok Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ergün ACAR	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Halit BİLTEKİN	Anadolu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Oğuz KALELİOĞLU	Ufuk Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Qiyas ŞÜKÜROV	Yozgat Bozok Üniversitesi
Dr. Emrah BOZOK	M.E.B.
Dr. Gürhan ÇOPUR	Ardahan Üniversitesi

Editör Notu / Editorial Note*Çıkarken*

Türkistan ile İdil-Ural bölgeleri arasında geçmişten bugüne tarihî, kültürel ve coğrafi birliktelik ve etkileşimin bulunduğu herkesin malumudur. Bu geniş coğrafyada yerli halk olarak Karluk grubu mensubu Uygur ve Özbek, Kıpçak grubu mensubu Kazak, Kırgız, Kazan Tatarı, Karakalpak ve Başkurt ile Oğuz grubundan Türkmen Türkleri, ilâveten Farsça konuşan Tacikler bulunmaktadır. Bu alanda yapılmış birçok araştırmada çok defa unutulmuş yerli Yahudiler ve Çingeneler de bölgenin asli halklarındadır. Bunların dışında özellikle Sovyet döneminde Türkistan'a sürgünle gelen Ahıskalılar, Kırım Tatarları gibi değişik Türk urukları ile Ruslar, Koreliler, Almanlar, Ermeniler vb. halklara mensup insanlar da bu coğrafyada yaşamaktadır.

Geçmişten bugüne bir göz atıldığında bu toplulukların kaderlerinin de büyük ölçüde ortak olduğu görülmektedir. Gerçi son yüzyılda Uygurlar, Çin hâkimiyetine düşmüşler; Özbekler, Kazaklar, Kırgızlar, Türkmenler ve Tacikler bağımsızlıklarına ulaşırken Başkurt ve Kazan Tatarları Rusya Federasyonu içerisinde kendi özerk cumhuriyetlerinde kalmışlardır. Ancak her şeye rağmen bu topluluklar gerek kültürel gerekse siyasi alanda sürekli etkileşim hâlinde dirler. Burada İdil-Ural ve Türkistan birlikteliği ifadesiyle siyasi değil kültürel coğrafya kastedilmektedir.

Günümüzde Çin'in Uygurlara uyguladığı baskılar herkesin malumudur. Uygurlar, haklı mücadelelerinde Çin'in koyduğu *Sincan* (< Xingjian) adını kabul etmeyerek yaşadıkları ülkenin gerçek yani Doğu Türkistan adını ön plana çıkarmaktadırlar. Ama ilginç biçimde hiç kimsenin aklına "Eğer Doğu Türkistan varsa Batı Türkistan neresidir?" diye bir soru gelmemektedir.

Keza aynı durum Afganistan sınırları içinde kalan Güney Türkistan için de söz konusudur. Asırlarca Türk idaresinde bulunan Afganistan'ın kuzeyi, günümüzde bile yerli yabancı birçok kaynaktan *Güney Türkistan*, *Cenûbî Türkistan*, *Türkistan-ı Sagir*, *Bend-i Türkistan*, *Afgan Türkistan'ı*, *Afghan Turkestan*, *South Turkestan*, *Bande Turkestan*, *Южный Туркестан* gibi adlarla anılmaktadır. Benzer biçimde kimi kaynaklarda İran'ın kuzey doğusunda Türkmenlerin yaşadığı bölge için *İran Türkistanı*, *Iran Turkestan*, *Turkestan in Iran*, *Iranian Turkistan*, *Persian Turkestan* kullanıldığı görülmektedir. Bu durumda "Bu ülkenin yani

Türkistan'ın kuzeyi neresidir?" veya "Türkistan'ın sınırları nerede başlar nerede biter?" soruları sorulmamaktadır.

Ülkemizde sevindirici bir gelişme olarak *Osmanlı Araştırmaları Dergisi*, *Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi*, *Sibirya Araştırmaları Dergisi*, *Kafkasya Çalışmaları*, *Doğu Asya Araştırmaları Dergisi*, *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi* gibi belirli bölgelere yönelik çalışmaların yer aldığı dergilerinin yayımı artmıştır. Biz de benzer biçimde yalnızca İdil-Ural ve Türkistan bölgeleriyle ilgili yazıların yer aldığı bir derginin eksikliğini hissederek *Uluslararası İdil - Ural ve Türkistan Araştırmaları Dergisi* adıyla yayın hayatına başlıyoruz. Allah utandırmasın.

Yayın ve Bilim kurullarımızda, özellikle beşeri bilimlerin başta Türkoloji ve Tarih olmak üzere değişik sahalarından hem yurt içinden hem de yurt dışından bilim insanı dostlarımız yer alarak bize destek vermekteler. Kendilerine buradan şükranlarımı sunmayı bir borç bilirim.

İlk sayımızda "*Tarih Boyunca Altay Halkları Arasındaki Geçişkenlik*" (Gökçe Yükselen Peler), "*Sovyet Türkmenistan'ında Eğitimin Genel Durumu (1930-1940)*" (Ercan Çelebi), "*Özbek Halk Edebiyatında Bir Mizah Sanatı – Āskiyä*" (Selahittin Tolkun), "*Bayağı Sözcüğü Üzerine Bir Etimoloji Denemesi*" (Emrah Bozok), "*Jeltoksan (Aralık) Olayının Kazak Şairlerin Şiirlerine Yansıması*" (Banu Nagyshbekova) adlı özgün çalışmalar yanında T. Zdanko'nun bir makalesinin Utku Işık tarafından çevirisi ve üç kitap değerlendirme yazısı bulunmaktadır.

Gelecek sayılarımızda gerek yazar gerekse konu çeşitliğinin artmasını umuyor; bu sayıdaki yazarlarımıza, hakemlerimize ve yayıma hazırlamada emeği geçen Doç. Dr. Gökçe Yükselen PELER ile Saffet YILMAZ'a ayrı ayrı teşekkür ediyoruz.

Prof. Dr. Selahittin TOLKUN